

зафіксовано також у «Програмі викладання курсу наук в Маримонтському землеробському інституті у другий період (1836–1840 рр.)» [10, арк. 1 зв.].

Після об'єднання Інституту в Маримонті з Лісівничою школою у Варшаві русифікація посилилася. Відповідно до «Положення про інститут сільського господарства і лісівництва в Маримонті» від 31 серпня 1840 р., яке затвердив імператор Микола I, серед наук, що викладали в інституті, передбачено вивчення російської і німецької мов (глава III, стаття 28) [5, арк. 5]. У Музеї історії ХНАУ зберігається унікальний документ – Свідectво про закінчення Інституту від 1857 р., у якому переважає російська мова. Після перебазування інституту до Ново-Олександрії 1862 р. російська мова стала офіційною в інституті. Польські дослідники вважають, що реорганізація Ново-Олександрійського інституту за Статутом 1869 р. своїм кінцевим результатом мала ліквідацію російським урядом польської вищої освіти взагалі [1, р. 25, 37].

Література

1. Pamietnik Puławski. Puławy. 1862–1962. – Cieszyn: Państwowe wydawnictwo rolnicze i lesne, 1965. – 450 p.
2. Історія Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучаєва / О. М. Голікова, А. І. Кравцов, Р. І. Киричок та ін. / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2011. – 544 с.
3. Кафедра мовних дисциплін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.knau.kharkov.ua/kaflingvo.html>.
4. Матеріали о присоединении к институту Варшавского лесного училища: указ, письма, докладные (9 октября 1838 г. – 14 марта 1840 г.) // ДАХО. – Ф. 669. – Оп. 3. – Од. зб. 20. – Арк. 1–9.
5. Положение об институте, утвержденное 31 августа 1840 года с приложением (штат, смета, учебное расписание) // ДАХО. – Оп. 3. – Од. зб. 21. – Арк. 1–13.
6. Сведения об учебной работе Варшавского Лесного училища (1818–1823 гг.) // ДАХО. – Оп. 3. – Од. зб. 10. – Арк. 1–8.
7. Устав (Положение) института, утвержденный 1(13) октября 1835 г. // ДАХО. – Оп. 3. – Од. зб. 16. – Арк. 1–13.
8. Устав Варшавского Лесного училища, утвержденный 20 января 1818 г. // ДАХО. – Ф. 669. – Оп. 3. – Од. зб. 2. – Арк. 1–5.
9. Устав института и сельскохозяйственной школы при институте, утвержденный 12 сентября 1820 г. // ДАХО. – Ф. 669. – Оп. 3. – Од. зб. 7. – Арк. 1–27.
10. Учебные программы института на 1836–1840 годы // ДАХО. – Ф. 669. – Оп. 3. – Од. зб. 17. – Арк. 1–2.

Кайдаш А. М., канд. філол. наук, доцент

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ МОТИВУ ДОМУ В ПОЕЗІЇ ІРИНИ ЖИЛЕНКО

Художня творчість Ірини Жиленко, пронизана глибоким усвідомленням цінності дому в системі духовно-ментальних координат, становила об'єкт дослідження М. Коцюбинської, Д. Дроздовського, М. Жулинського, О. Никанорової, К. Сардаряна та ін. Статті, присвячені ювілею авторки,

висвітлюють окремі питання її письменницької діяльності (М. Павленко, Д. Чистяк, В. Сулима). Мотив дому в ідіолекті української письменниці настільки багатоплановий, що дозволяє здійснювати мовознавчий аналіз у різних напрямках.

Філософсько-світоглядний мотив дому в концептуальній картині світу Ірини Жиленко надзвичайно розширений. Так, для поетеси дім – це родинний затишок, через який людина відкривається світу й уже сприймається в ньому як єдине ціле з природою та Всесвітом. Космічні виміри образу дому лінгвалізуються в мовній картині світу письменниці через розширення семантичних смислів, зокрема нівелювання меж часопростору, як-от у рядках: Розкрився дім – увись, углиб, ушир (1, с. 276); І ти вже знаєш: крім твого дому – немає більше вічності ніде (1, с. 459). Ототожнення Всесвіту з життям на вербальному рівні паралелізує словообраз ДІМ і словообраз ЖИТТЯ: Тихо я іду по довгій вечірній алеї, далі й далі від світлого дому життя... (1, с. 321).

Поетичний світ Ірини Жиленко репрезентує філософію родинного тепла, затишку, щастя, гармонію людських взаємин і зв'язків зі світом. На мовному рівні через ключовий образ в ідіолекті авторки – образ дому – постає система мікрообразів, дотичних до центрального своїм семантико-стилістичним навантаженням. Ці мікрообрази реалізуються через: 1) уживання атрибутивів (одоративних: *просторий, високий земний, теплий, перехняблений*; емотивних: *добрий, ласкавий, дикий*; оцінних: *обітований, інтелігентний*); 2) формування синонімічного ряду: *дім – хата, будинок, оселя, притулок, квартира, дорічка*; 3) вибудовування лексико-семантичного поля словообразу ДІМ за допомогою лексем зовнішнього і внутрішнього опису: *піч, кімната, абажур, стіл, люстра, комод, перила, танок, дах, стріха, комин*.

Образ дому в мовній тканині поетичних творів Ірини Жиленко вербалізується через такі мовні конструкції, як: 1) порівняння (*Хоч хата твоя і для мене як мати* (1, с. 11); *Ваш дім, забутий і далекий, як острів*, мариться мені (1, с. 34); *А ота – захланько, в хаті – як у пустці* (1, с. 185); 2) персоніфікація: *Дім мій ніколи не знав нудьги* (1, с. 371); *І домик по вуха в траві* (1, с. 124); 3) метафора: *Але довіку буде – твій дім, і осінь, і ласкаве чудо концерту для дощу і цвіркуна* (1, с. 69); *Хай буде завжди повна чаша і в нашій домі, і в домі вашій, і у чужому домі теж* (1, с. 398); *Прокинутися з повним домом щастя!* (1, с. 23).

Семантичне навантаження аналізованого словесного образу охоплює такі семи: дім як жива істота: *Мій дім заснув* навстоячки, як слон (1, с. 458); як захисник: *І дім, затискаючи рану плушем, щодня і щоночі стоїть за плечем* (1, с. 469); як прихисток: *Ну ж, обігрій і прихисти мене, мій добрий дім, гніздо моє земне!* (1, с. 82); як затишок для дбайливої господині: *Я, певно, з отих господинь, що з дому – ні руш, хоч пали мене з домом!* (1, с. 335); як час: *І, як завжди, співа натертий сріблом Паркет, коли по ньому ходить лев. Все, як і вчора, в домі цім* (2, с. 28); як життя: *Світає. Біла хвища замела Наш дім цією ніччю, чоловіче. Зима зіперлась на краю стола. Зима печально дивиться у вічі* (2, с. 24); як Всесвіт: *На тлі віків таке блага притулячко, що зветься домом* (1, с. 107); як вічність: *І ти вже знаєш: крім твого дому – немає більше вічності ніде* (1, с. 459). Реалізація всіх смислів сприяє формуванню загального ключового образу мовосвіту письменниці, який виявляє її життєві орієнтири, світоглядні позиції та ментальні координати. Глибоке мислення, усвідомлене сприйняття навколишнього формують філософську концепцію авторки, яка

майстерно відтворена на лінгвальному рівні через образно-тропеїчні, емотивно-оцінні, аксіологічно-ментальні засоби.

Образ дому Ірина Жиленко «вписує» насамперед у систему родинно-сімейних цінностей. Лише із сім'єю письменниця пов'язує категорію щастя, а будинок – це, на її думку, осердя родини. Мотив дому лінгвалізується поетесою через її глибинне сприйняття світобудови, макрокосму, центром якого для кожної людини є власна оселя – з усіма її радощами і прикрощами, щастям і болем, приємними і неприємними спогадами. Мовна тканина поезій Ірини Жиленко часто репрезентує цілісний образ – поєднання дому та ліричної героїні. Мікрокосм людського існування (людина та її дім) розчиняється у Всесвіті. Таке глобальне розуміння місця людини у світі поетеса високомайстерно представляє мовними засобами.

Література

1. Жиленко Ірина. Євангеліє від ластівки : Вибрані твори. – К. : Пульсари, 2006. – 488 с.
2. Жиленко Ірина. Останній вуличний шарманщик : Вірші та поеми. – К. : Рад. письменник, 1985. – 143 с.
3. Жулинський М. Та, що молиться Богові віршами / М. Жулинський // Жиленко І. Євангеліє від ластівки : Вибрані твори. – К. : Пульсари, 2006. – С. 5–18.
4. Кайдаш А. М. Стилiстико-функціональний аспект словообразу ДІМ у поетичному мовленні Ірини Жиленко / А. М. Кайдаш, В. І. Хомич // Мова і культура. – Вип. 20. – Т. IV (189). – К., 2017. – С. 16–20.
5. Коцюбинська М. Вікно у сад : «Вибране» Ірини Жиленко / М. Коцюбинська // Мої обрії : У 2 т. – К., 2004. – Т. 2. – С. 230–236.
6. Сардарян К. Г. Творчість І. Жиленко у контексті розвитку української літератури II пол. IX – поч. XI ст. : [монографія]. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. – 392 с.

Кравцов А.І., канд. іст. наук, доцент, професор ХНАУ

Харківський національний аграрний університет імені В.В.Докучаєва

Сутула О.А., старший викладач

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ГЕОКУЛЬТУРНІ ІНТЕГРАНТИ СЛОВ'ЯНСТВА

Генезис, ареали розселення та еволюція слов'янства завжди були предметом особливої уваги дослідників різних часів. Варто зазначити лише деякі чинники значення слов'янства у світовому і особливо європейському загальноцивілізаційному процесі: визначення історичної долею геополітичного знаходження між Заходом і Сходом, між християнським і мусульманським світом, так звані «індійський шовковий шлях» і «шлях із варяг у греки», також перетинали слов'ян. Вони більше за інших індоєвропейців відчували на собі найагресивніші, найтрагічніші навали багатьох загарбників в історії і сучасності. Культура, традиції, звичаї слов'ян завжди були предметом наслідування іншими етносами. Неповторна співуча мова різних слов'ян хоча і відчувала на собі чимало впливів, але завжди залишалася мелодійною, благозвучною, сприятливою для всіх, хто нею захоплювався. Мова була, є і